

Državni arhiv u Gospiću - Dvadeset godina prve arhivske ustanove osnovane u samostalnoj Republici Hrvatskoj

Ivica Mataija

Tijekom pedesetih i šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća, kad se gradila mreža arhivskih ustanova u Hrvatskoj, Lika nije bila zainteresirana za osnutak arhivske ustanove već je skrb o arhivskom gradivu povjerila arhivu u Karlovcu. Na taj je način lokalna politika propustila očito povoljne okolnosti za osnivanje arhiva na svom području. Sabirni centar karlovačkog arhiva radio je u Gospiću do početka Domovinskog rata, a arhivsko je gradivo iz njega preseljeno u Karlovac 1980. godine. S obzirom na tijek događaja, inicijativa za formiranje arhiva u Gospiću bila je kasnije gotovo zaboravljena, a nepostojanje arhivske ustanove u samoj Lici odrazilo se na razinu zaštite arhivskoga gradiva u ličkim pismohranama.

Hrvatskim osamostaljenjem započele su i sveobuhvatne promjene hrvatske arhivske službe u okviru kojih i izgradnja nove mreže arhivskih ustanova. Tako je nakon usvajanja Zakona o arhivskom gradivu i arhivima 1997. ravnatelj Hrvatskoga državnog arhiva Ministarstvu kulture RH uputio prijedlog za osnivanjem arhivskih ustanova u Šibeniku, Požezi i Gospiću. Hrvatsko arhivsko vijeće je uskoro osnovalo posebno Povjerenstvo sa zadaćom da utvrdi materijalne i stručne uvjete za osnivanje arhiva u Lici. Nakon provedene pripreme i usuglašavanja teksta nacрта, Vlada RH 30. rujna 1999. donijela je Uredbu o osnivanju Državnog arhiva u Gospiću kao područnog državnog arhiva, koji svoju službu obavlja na području Ličko-senjske županije, osim gradova Senja i Novalje te na području Zadarske županije, za Općinu Gračac i naselje Srb. Tako je gospićki arhiv postao prva arhivska ustanova osnovana u samostalnoj Republici Hrvatskoj.

Državni arhiv u Gospiću započeo je s radom 1. ožujka 2000. u privremenom

Sređivanje gradiva na terenu, 2008. © DAGS

uredskom prostoru, u dvije prostorije zgrade stare gospićke gimnazije. Iako je Uredbom za njegovo sjedište bila određena zgrada u Kaniškoj br. 17, u posjed njezinog manjeg dijela Arhiv je stvarno stupio tek u veljači 2001. godine kada je započeo proces adaptacije prostora i uređenje spremišta. U uređeni prostor Arhiv je uselio početkom srpnja iste godine kada je započeo i proces preuzimanja gradiva od Državnog arhiva u Karlovcu. U posjed cijele zgrade Arhiv je stupio koncem rujna 2002. nakon čega je zgrada u cijelosti adaptirana i opremljena.

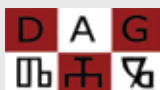
Trajni gubitak velikoga dijela arhivskoga gradiva jedna je od dominantnih osobina ličkoga područja, a onda i jedan od temeljnih problema s kojim se Državni arhiv u Gospiću suočio već na samom početku svoga postojanja. Zbog toga je bilo vrlo važno izraditi povijest institucija /stvaratelja na području nadležnosti i izvršiti, na temelju dostupnih podataka, rekonstrukciju njihovih pismohrana. U kontekstu nastojanja da se barem dijelom originalno gradivo, koje se nalazi u drugim ustanovama

ili u privatnom vlasništvu, nadomjesti dopunskim preslikama Arhiv je organizirao posebnu zbirku u kojoj se čuvaju takve preslike. Želeći dodatno potaknuti istraživanje lokalne povijesti, kao i svijest o njezinoj važnosti, te uključiti lokalnu zajednicu u izgradnju vlastitoga arhiva, Arhiv je pokrenuo virtualnu platformu – Topoteka Lika, na kojoj se zaštićeno i opisano gradivo značajno za lokalnu povijest u posjedu privatnih osoba nudi javnosti kao nova mogućnost oblikovanja regionalnog identiteta u kojemu mogu sudjelovati svi zainteresirani na jednostavan i svima jednako dostupan način.

Osnutkom Državnog arhiva u Gospiću na ličkom se području znatno promijenila svijest o važnosti arhivskoga gradiva kao nezamjenjivoga vrela za proučavanje lokalne povijesti te arhiva kao povijesne riznice i čuvara regionalnoga identiteta. Tako se Arhiv oblikovao u jednu od središnjih ustanova kulture na ličkom području, a njegov je rad nezamisliv bez interaktivnog odnosa s korisnicima, znanstvenicima, svima koji su zainteresirani za

INFO

Državni arhiv u Gospiću:
<https://arhiv-gospic.hr/>

proučavanje povijesti Like, ostalim arhivskim i srodnim kulturnim i znanstvenim ustanovama i institucijama te Ministarstvom kulture. Uz redovitu razvijena je i prepoznatljiva izdavačka djelatnost u okviru koje je do sada objavljeno četrdesetak naslova koji na različite načine govore o povijesti Like. U tom je kontekstu posebno vrijedna edicija *Prilozi za povijest Like* u kojoj su objavljene autorske knjige nastale kao rezultat historiografskih, kulturoloških, jezikoslovnih, socioloških i etnoloških istraživanja ličkoga prostora. Među njima posebno se ističe *Leksikon Ličana* koji je okupio brojne znanstvenike i publiciste kojima je Lika profesionalni izazov i nadahnuće. Leksikon na 337 stranica donosi biografiju 363 Ličanke i Ličana koji su svojim radom na različitim područjima djelovanja obilježili svoje vrijeme. Leksikon, uređen po znanstvenim standardima izrade biografskih leksikona, predstavlja značajan prinos ne samo lokalnoj, nego i hrvatskoj biobibliografiji.

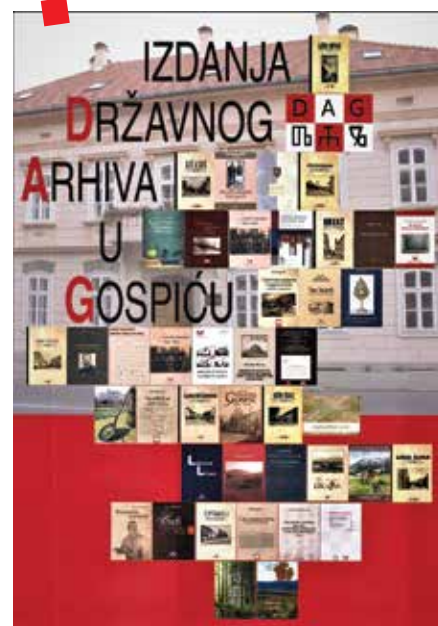
Sa Sveučilištem u Zadru, kao sunakladnikom, Arhiv je pokrenuo izdavanje časopisa *MemorabiLika*, koji se u pravilu objavljuje jednom godišnje u tiskanom i u elektroničkom obliku. U časopisu se objavljuju znanstveni radovi, arhivsko

građivo, arhivska obavijesna pomagala, prikazi znanstvene literature, znanstvenih skupova i drugi prinosi važni za zavičajnu povijest, geografiju i kulturu.

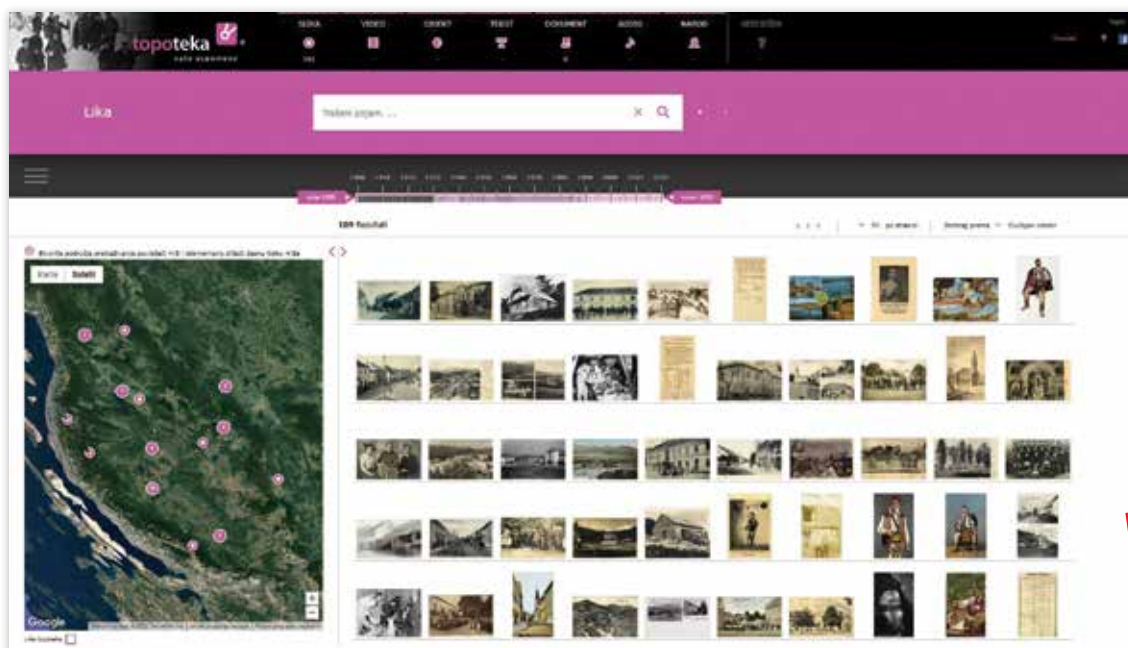
Posebno mjesto u nakladničkom korpusu Arhiva pripada projektu digitalizacije i objave pretiska starih gospićkih novina koji je, uz potporu Ministarstva kulture, realiziran u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom iz Zagreba. U okviru projekta objavljeni su pretisci svih gospićkih novina koje su izlazile od konca 19. stoljeća do početka Drugoga svjetskog rata: *Ličanin* (1886. – 1897.), *Hrvat* (1895. – 1911.), *Lička sloga* (1934. – 1941.), *Lički glas* (1925. – 1926.), *Lički Hrvat* (1922. – 1924.), *Narodno jedinstvo* (1920. – 1925.), *Starčevićanac* (1907. – 1911.), *Srbin* (1898. – 1911.), *Lički vjesnik* (1944.) i *Ličke novine* (1920. – 1921.).

U proteklih dvadeset godina Arhiv je organizirao niz izložaba, predavanja, predstavljanja knjiga i publikacija, stručnih i znanstvenih skupova i u tom razdoblju rastao je i razvijao se kao prepoznatljivo odredište i ishodište stručnog i znanstvenog interesa za sve segmente slojevitoga ličkog identiteta. ■

Izdanja Arhiva 2020. © DAGS

Zgrada Državnog arhiva u Gospiću, lipanj 2004. © DAGS

Topoteka Lika 2019.